

Nieuwsbrief leren

Leren en studeren thuis en op school

Lieven Coppens

nieuwsbrief.leren@skynet.be

<http://www.nieuwsbriefleren.be>

jaargang 6

September 2006

Voorwoord

September. Tijd om te starten met een nieuwe reeks van acht nieuwsbrieven. De voorbije vier maanden heb ik me vooral bezig gehouden met de verdere uitbouw van mijn website en weblogs. Daarnaast startte ik met een derde, en voorlopig laatste, weblog over *leren leren*. Je vindt deze weblog op <http://2xleren.skynetblogs.be>.

Deze derde weblog is meteen het sluitstuk van een project dat ik me in september 2005 had voorgenomen: het *Coppens Compendium*, afgekort: *CoCo*. Ik koos voor de term *Compendium* omdat die heel goed past bij wat ik beoogde: een samenvattend overzicht te geven van thema's waar ik mee bezig ben. Ik koos voor de afkorting *CoCo* niet alleen omdat dit met mijn achternaam mooi uitkomt, maar ook om te relativeren waar ik mee bezig ben. De verdienste voor alles wat ik op deze vier websites samenvat, ligt immers niet bij mij. Het is dankzij de oorspronkelijke auteurs dat ik dit kan doen. De vogel in de afbeelding is een kolibrie, een vogel die voortdurend in de weer is om voldoende voedsel te verzamelen. Voor mij staat hij symbool voor alle mensen die voortdurend bezig zijn met bij te leren, dag na dag. De leuze *Schwung muss das Lernen haben* koos ik omdat leren een dynamisch en zeer prettig gegeven is of toch zou moeten zijn.

Deze nieuwsbrief wordt verzonden naar ongeveer 800 adressen. Het is mij echter opgevallen dat een aantal e-mailadressen niet (meer) correct zijn. Mag ik dan ook met aandrang vragen om alle wijzigingen in jullie adressen door te geven? Geef ook jouw e-mailadres terug door als je dacht ingeschreven te zijn en de nieuwsbrief enkel nog via de website kunt lezen. Dank daarvoor.

Ik wens jullie een aangenaam schooljaar toe!

Lieven

Hoe zit dat nu met die nieuwe AVI-niveaus?

Soms hoor je het nog: "We hebben de kinderen getest met de nieuwe AVI-kaarten". Men bedoelt dan de AVI-kaarten uit 1994. Binnenkort krijgt deze vraag een nieuwe dimensie. In Nederland hebben Cito en KPC-groep het initiatief genomen om de AVI-kaarten te integreren met de toetsen leesvaardigheid uit het Cito-leerlingvolgsysteem. Uit die integratie volgen nieuwe AVI-niveaus. Deze moeten toelaten de leesvaardigheid van kinderen en de moeilijkheidsgraad van kinderboeken nog beter op elkaar af te stemmen.

Voorlopig komen er echter nog geen nieuwe AVI-kaarten. Daar wordt nog een paar jaar mee gewacht. De vernieuwing ligt in eerste instantie in een toetsprocedure die veel tijd zou moeten besparen. Deze ziet er als volgt uit:

Stap 1: De leerlingen worden klassikaal getest met de Cito-toetsen *Leestechniek* (eerste leerjaar) en *Leestempo* (tweede tot en met zesde leerjaar).

Stap 2: Op basis van de resultaten op deze toetsen worden de nieuwe AVI-niveaus bepaald.

Stap 3: De zwakke leerlingen of de leerlingen waarover twijfels bestaan worden individueel getest met de AVI-kaarten uit 1994. De bedoeling hiervan is om over die leerlingen diagnostische informatie te verzamelen.

Deze nieuwe AVI-niveaus worden bepaald door een andere leesbaarheidsformule. Cito heeft immers eerder al twee maten ontwikkeld voor het meten van de moeilijkheidsgraad van boeken. De *Cilt* meet de technische moeilijkheidsgraad van boeken, de *Clib* meet de begripsmoeilijkheid van teksten. Het is de *Cilt* die aan de basis ligt van de nieuwe AVI-niveaus.

De volgende redenen liggen aan de basis van de vernieuwing:

- De teksten en de normen van de AVI-toetskaarten zijn verouderd.
- Veel scholen nemen omwille van de tijdsinvestering niet bij alle leerlingen de AVI-toetskaarten af maar gebruiken een test voor het lezen van woorden om een schatting te maken van het AVI-niveau.
- Sinds de ontwikkeling van AVI zijn er betere maten beschikbaar voor het bepalen van de moeilijkheidsgraad van boeken.

De vernieuwing zou een aantal voordelen hebben:

- Er is tijdwinst omdat niet alle leerlingen met de AVI-kaarten moeten getoetst worden: de gebruikte Cito-toetsen kunnen klassikaal afgenomen worden. In de nabije toekomst wordt er eveneens een computerversie van voorzien.
- De nieuwe AVI-niveaus lopen verder door dan de oude waardoor er nu ook voor leerlingen in de hogere klassen differentiatie in moeilijkheidsgraad kan voorzien worden.
- De nieuwe AVI-niveaus kunnen gecombineerd worden met een index voor het leesbegrip van kinderen. Op deze manier kan er naar boeken gezocht worden die technisch en begripsmatig aansluiten bij de mogelijkheden van de leerlingen.

In de periode tussen augustus 2006 en augustus 2008 zullen er nieuwe toetskaarten ontwikkeld worden die de oude AVI-toetskaarten zullen vervangen. Deze nieuwe toetskaarten zullen speciaal met het oog op leesdiagnostiek ontwikkeld worden.

Wat mij betreft, is dit een zeer gunstige evolutie. AVI staat voor *Analyse Van Individualiseringsvormen*¹. Met deze nieuwe procedure zullen de toetskaarten dit weer waar kunnen maken. Al heel lang waren de AVI-kaarten verworden tot een soort terreurinstrument voor kinderen. In bepaalde scholen maakte men zelfs de fout van de leerlingen te eisen dat ze aan het einde van het derde leerjaar AVI 9 behaalden. Hiermee worden ze gelukkig – maar helaas veel te laat – afgestraft.

Waarschijnlijk zal deze nieuwe procedure, net zoals de AVI-kaarten uit 1994, in Vlaanderen op heel wat kritiek stuiten. Her en der zullen er weer artikels verschijnen die stellen dat de Cito-toetsen hier niet te gebruiken zijn: sommige woorden zullen te *Hollands* zijn, de normen niet toepasbaar in Vlaanderen. Misschien wel, misschien ook niet.

Toch moeten we ons in Vlaanderen de vraag durven stellen of deze procedure niet waardevoller is dan het lukraak door elkaar gebruiken van de Vlaamse en Nederlandse normen. Het heeft me altijd getroffen hoe weinig de onderzoeksprocedures voor het technisch lezen, zoals deze van Struiksma, of het deel *Analyse en handelen* bij het LVS VCLB hier gekend waren, laat staan gebruikt werden.

Hoe dan ook, ten laatste in 2008 zal men hier beslissingen moeten nemen. Dan houdt het KPC immers op met de ondersteuning van de AVI-kaarten uit 1994. De keuze zal simpel zijn: kinderen toetsen met zestien jaar oude kaarten en de daarbij horende onbetrouwbare normen, of mee op de boot springen van de nieuwe procedure.

Meer informatie kan je vinden op de webpagina's van het Cito (<http://www.cito.nl>) en de KPC^{GROEP} (<http://www.kpcgroep.nl>).

¹ Het oorspronkelijke doel van de toetskaarten was door middel van het ontwikkelen van hulpmiddelen en werkwijzen tegemoet te komen aan het bevorderen van de individualisering in het leesonderwijs. Iets wat de laatste decennia blijkbaar (voor het gemak?) vergeten werd.

ADHD komt zelden alleen!

Ongeveer twee derde van de kinderen met ADHD hebben minstens nog één bijkomend probleem. Dit blijkt uit een artikel¹ dat ik vond bij het Amerikaanse onderzoekscentrum voor ADHD². Deze bijkomende problemen worden vaak overschaduwd door de voortdurende beweeglijkheid en onrust, de onderbrekingen en uitbarstingen, het ongeduld en de nood aan voortdurende herhalingen. Maar net zoals ADHD die niet behandeld wordt littekens nalaat, geldt dit ook voor deze bijkomende problemen. In principe kan elke stoornis met ADHD samengaan, maar de volgende stoornissen komen blijkbaar toch meer voor:

- gedragsstoornissen (oppositieel opstandige stoornis en oppositionele gedragsstoornis)
- depressie
- manische en bipolaire stoornissen
- angststoornis
- tics en het syndroom van Gilles de la Tourette
- leerstoornissen

In dit artikel wordt concreet aangegeven hoeveel die stoornissen procentueel in de populatie van kinderen met ADHD voorkomen. Ik vatte het samen in de volgende tabel:

Stoornis	Procentueel voorkomen
oppositieel opstandige stoornis	40%
oppositieele gedragsstoornis	25%
depressie	10-30%
manische en bipolaire stoornis	20%
angststoornis	30%
tics en Tourette-syndroom	7%
leerstoornis	50%

Het is niet mijn bedoeling dit artikel hier samen te vatten³. Het is echter wel belangrijk dat iedereen die geconfronteerd wordt met kinderen met ADHD zich er bewust van is dat deze vaak bijkomende problemen hebben. Veel van de symptomen die men anders ziet, blijven hier vaak verborgen achter de manifeste kenmerken van ADHD. In de volgende tabel probeer ik een aantal essentiële kenmerken van de genoemde stoornissen op een rijtje te zetten⁴.

Stoornis	Kenmerken
Oppositieel opstandige stoornis	<ul style="list-style-type: none">• discussiëren met verschillende volwassenen• zelfbeheersing verliezen• regels weigeren op te volgen• verwijten• anderen bewust uitdagen• boos zijn• rancuneus zijn• treiteren• verontwaardigd zijn
Oppositieele gedragstoornis	<ul style="list-style-type: none">• regels proberen overtreden zonder gestraft te worden• agressief zijn ten opzicht van mensen en dieren• vandalisme• liegen en stelen

¹ <http://www.help4adhd.org/documents/WWK5.pdf>

² <http://www.help4adhd.org>

³ Wie meer wil weten over deze samenhang met verschillende stoornissen verwijs ik graag naar het besproken artikel maar ook naar de volgende titels van dezelfde organisatie:

<http://www.help4adhd.org/documents/WWK5a1.pdf> (Tics en Tourette-syndroom)

<http://www.help4adhd.org/documents/WWK5b3.pdf> (Gedragsstoornissen)

<http://www.help4adhd.org/documents/WWK5c.pdf> (Depressie)

⁴ Het is niet de bedoeling dat men op basis van deze beperkte lijst aan een soort auto- of schooldiagnose gaat doen. Ik geef deze kenmerken hier enkel en alleen omdat ik er van overtuigd ben dat ze het begrip voor het gedrag van deze kinderen kan verbeteren. Bij ernstige problemen moet er doorverwezen worden naar een kinderpsychiater.

	<ul style="list-style-type: none"> weglopen spijbelen niet opvolgen van huisarrest
Depressie	<ul style="list-style-type: none"> teruggetrokken zijn dingen die ze vroeger graag deden niet meer doen slaapproblemen 's nachts algemene lusteloosheid eetlust verliezen zichzelf overmatig bekritisieren
Manische/bipolaire stoornis	<ul style="list-style-type: none"> snelle gemoedswisselingen, zonder aanwijsbare reden overprikkelbaarheid oncontroleerbare agressie
Angststoornis	<ul style="list-style-type: none"> overdreven bezorgdheid zwaar onder de stress gespannen moe rusteloze slaap
Tics en Tourette-syndroom	<ul style="list-style-type: none"> onwillekeurige bewegingen maken onwillekeurige geluiden maken tics worden erger bij vermoeidheid
Leermoeilijkheden	<ul style="list-style-type: none"> naargelang de leerstoornis

Autismespectrumstoornissen en school

Kinderen met een autismespectrumstoornis op school hebben, is niet echt eenvoudig. Toevallig kreeg ik een zeer interessante map in handen die een leidraad wil zijn bij het begeleiden van dergelijke kinderen op school: *Wijzer Onderwijs: Autisme*¹. In vijf katernen wordt de problematiek als volgt uitgediept:

- Katern 1: Antiwijzer. Tekorten en kwaliteiten op het vlak van:
 - informatieverwerking
 - informatieverwerving
 - zelfstandigheid
 - sociaal functioneren
- Katern 2: Klassenwijzer. Aandachtspunten en tips voor het verduidelijken van:
 - ruimte
 - tijd
 - activiteit
 - interactie
- Katern 3: Begeleidingswijzer. Hoe de klassenwijzer invoeren.
- Katern 4: Planwijzer. Werken aan vakoverstijgende leerdoelen:
 - werkhouding
 - werken volgens plan
 - het gebruik van uiteenlopende leerstrategieën
 - zelfbeeld
 - sociaal gedrag
- Katern 5: Methodewijzer. Instrument om de “anti-vriendelijkheid” van gewone leermethodes te toetsen:
 - op het vlak van de inhoud
 - op het vlak van de didactische werkvormen
 - algemene voorwaarden (zoals differentiatiemogelijkheden)
 - instructie
 - verwerking
 - op het vlak van de gebruikte materialen:
 - media
 - vormgeving

Zeker de moeite om door te nemen.

¹ CED-groep, *Wijzer Onderwijs: Autisme*. Uitgeverij Partners, Amsterdam, 2004.